

[Boligministeren.]

terlyser, hvordan parcelhusproblemet skal løses i den kommende tid — og jeg understreger det endnu en gang over for hr. Christophersen, for at der ikke skal blive endnu en misforståelse — at det, jeg har sagt, drejer sig om det kommende parcelhusbyggeri. Jeg kunne bede hr. Christophersen tale med sin partifælle hr. Henry Christensen, der jo rejste land og rige rundt med nogle ganske udmærkede forslag — efter hans egen mening i hvert fald — om, hvordan disse parcelhusproblemer skulle løses gennem en forhøjelse af lejeværdien. Jeg er ikke helt enig; jeg mener ikke, det er tilstrækkeligt, men vil pege på de ideer, som hr. Grünbaum har været inde på også her fra folketingets talerstol, der kunne skabe en bedre social balance i dette problem.

Jeg mener ikke, hr. Christophersens udredning af, hvad der skete i arbejdet i realkreditudvalget i sin tid, er korrekt. Jeg havde selv fornøjelsen at være med i udvalget og gjorde meget ud af spørgsmålet om det sociale boligbyggeris andel, om det skulle være 94 eller 92 eller 90 pct., man skulle kunne låne, og hvor meget landsbyggefonden skulle yde, så jeg kan ikke helt nikke genkendende til hr. Christophersens udlægning af det.

Også jeg var glad for hr. Dahlgaards bemærkninger. Jeg er enig med hr. Dahlgaard i, at vi i høj grad skal have disse problemer ud i den offentlige debat, således at de nye løsninger ikke skal tage folk på sengen. Vi skal have befolkningen med i en forståelse af alle disse problemer.

Jeg vil godt give det ærede medlem ret i, og det gjorde jeg også i første omgang, at de økonomiske rammer er meget vigtige. Men vi må vel også være enige om, at der ikke bare skal bygges, som perspektivplanen siger, et sted mellem 50.000 og 55.000 boliger om året frem til 1985, uden at tage hensyn til, hvad hver enkelt bolig koster. Det kan ikke nytte noget, som jeg vist også sagde til Politiken, at hver bolig ligger i 400.000 kr.s klassen, så er der i hvert fald for mig at se ikke nogen som helst chance for at komme op i den størrelsesorden. De ca. 4 milliarder kr., vi anvender pr. år i offentlig støtte til byggeriet — og herudover kommer naturligvis hele kapitalbehovet — fordeler sig groft

taget med 2,7 milliard kr. til ejerboligen og 1,3 milliard kr. til lejerboligen inkl. sanering, kollegiebyggeri og bolig- og byggefond. Det er ikke, synes jeg, en rigtig fordeling, og det må vi absolut se på. Det er bare den årlige direkte støtte, og jeg må understrege, at kapitalbehovet må fordele sig nogenlunde tilsvarende.

Jeg er glad for det, der her blev sagt fra hr. Dahlgaards side, men jeg vil dog sige, at jeg er ikke enig i vurderingen af Marienborgmødet. Der var ikke tale om noget presionsmøde, jeg vil endog sige tværtom, og jeg vil her henvise til, hvad en udenforstående, fhv. folketingsmand hr. Haunstrup Clemmensen, har udtalt om dette møde.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 191) findes i tidenden sp. 4885, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1879).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Ændring af reglerne om byggegodtgørelse).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 196) findes i tidenden sp. 4885, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1879).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Svend Jakobsen: Først skal jeg gøre nogle bemærkninger vedrørende forslag nr. 191, forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri. Situationen er jo den, at vi her har et forslag, som har ændret sig væsentligt siden første behandling. Der er foreslået tre ændringer. For det første, at tilskud til tilbygninger bortfalder. For det andet, at det areal pr. bolig, der ydes tilskud til, er reduceret fra 110 m² til 100 m². For det tredje, at den foreslåede låneordning for børnerige familier med lav indkomst udgår af forslaget.

Disse ændringer skal ses i sammenhæng med de bestræbelser, der i regeringen gøres for at spare på det offentlige budget. Det er jo meget betydelige beløb, det offentlige yder i såvel direkte som indirekte støtte til boligsektoren, og med dette som udgangspunkt kan dette område ikke fritages for besparelser. Jeg synes, vi skal gøre os dette klart, også når vi i den kommende tid skal drøfte den langsigtede boligpolitik. Specielt synes jeg, at vi i den forbindelse må holde os for øje, at de offentlige boligsubsidier må ydes mere målrettet, de må sættes ind på de områder, hvor de kan give størst mulig effekt. Det er det mere langsigtede. Det kortsigtede er, at boligministeren har haft til opgave at finde besparelser, der kan virke omgående. Det er mit partis opfattelse, at de områder, boligministeren har valgt, er velvalgte, det være sig tilbygninger, arealgrænse og undladelse af at etablere låneordningen.

Da vi havde forslaget til første behandling, gav jeg udtryk for betydelig betænkelighed ved de administrative omkostninger ved den foreslåede låneordning. Jeg tror, det gælder såvel for ændringsforslaget om bortfald af tilskud til tilbygninger som for forslaget om bortfald af låneordningen, at vi her har at gøre med ordninger, der stiller krav om ganske betydelige administrative udgifter i forhold til ordningens samlede værdi, og jeg tror, det er noget centralt, når vi skal drøfte besparelser i de offentlige udgifter, at vi da har for øje, at vi sætter be-

sparelser ind på områder, hvor der stilles krav om ganske stor administration.

Det tredje ændringsforslag, nemlig om reduktion af arealgrænser, mener jeg er rigtigt, fordi det må være sådan, at vi såvel ud fra en rimelighedsbetragtning som ud fra et socialt synspunkt må være enige om, at det er den sidste ende af boligforbruget, der først og fremmest må medvirke, når der skal gennemføres besparelser.

Dette er altså sagt ud fra en erkendelse af, at vi ikke kan undgå besparelser, og at vi heller ikke kan undgå besparelser på boligområdet. Derfor skal jeg ikke lægge skjul på, at det skuffer mig ikke så lidt, at VKR-partierne ikke har kunnet medvirke til dette lovforslags gennemførelse. Det skuffer mig ikke mindre, når man i betænkningen læser den motivering, som mindretallet bruger for ikke at medvirke, og jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger hertil.

Først siger mindretallet, at man ikke har kunnet få tilfredsstillende sikkerhed for, at disse tilskud lige bestemt kommer de rigtige lejligheder i etagebyggeriet til gode. Det, man ikke kunne få sikkerhed for i udvalget, er, at man i det private etagebyggeri får en nedsættelse af huslejen i den bolig, som man får tilskuddet til, men jeg kan vanskeligt tro, at det kan være mindretallets opfattelse, at vi skal undlade at gennemføre en i øvrigt ønskelig lovgivning, fordi det offentlige mangler indseende med huslejefastsættelsen i det private etagebyggeri. Jeg synes, det var mere relevant, hvis man anser det for et betydeligt problem, at vi tog fat på det og i stedet for løste det, og det skal ikke mangle på medvirken fra vor side hertil. I øvrigt ville det også i denne forbindelse være på sin plads at sige, at den jo ikke i lovforslaget er nogen ændring i dette forhold i forhold til de nuværende tilstande.

Det andet argument, som mindretallet bruger, er, at man siger, at den omstændighed, at vi nu foretager disse ændringer, vil vanskeliggøre en eventuel senere afvikling af tilskudsordningen. Jeg forstår ikke, hvorledes man kan argumentere for, at den omstændighed, at der nu sker en aftrapning af byggegodtgørelsen, skulle vanskeliggøre, endsige umuliggøre en eventuel senere omlægning eller fuldstændig afvikling af tilskudsordningen. Jeg har en fornemmelse af, at det har været mangel på argumenter for

[Svend Jakobsen.]

at undlade at medvirke til lovforslagets gennemførelse, der har ført til, at man har ført denne idé frem.

Jeg skal give tilsagn om socialdemokratiets medvirken til lovforslagets videre behandling, og jeg skal slutte med at sige, at jeg vedrørende lovforslag nr. 196 ikke har bemærkninger at gøre, idet det jo er en konsekvens af gennemførelsen af lovforslag nr. 191.

Bendix: Hr. Svend Jakobsen har jo redegjort for, hvordan lovforslag nr. 191 har skiftet karakter mellem første og anden behandling; vi ser budgetministerens hånd i dette; og vi anerkender sådan set den besparelsesbestræbelse, der ligger i det, der er sket mellem første og anden behandling. Alligevel kan vi ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. Vi kan heller ikke tage stilling hverken for eller imod de stillede ændringsforslag, og det vil jeg gerne begrunde med det samme.

Hr. Svend Jakobsen var jo af den opfattelse, at vi måske havde haft lidt vanskeligt ved at finde frem til en stillingtagen i denne sag. Det er aldeles ikke tilfældet. Baggrunden for vor stillingtagen er i korthed den, at vi opfatter dette lovforslag — eller disse to lovforslag, nej; det er vel trods alt rigtigere at sige dette lovforslag, for lovforslag nr. 196 er først og fremmest teknik — altså vi betragter lovforslag nr. 191 som et led i den samlede boligpolitiske pakke, som boligministeren har forelagt og med sit spinkle flertal får gennemført i denne folketingssamling.

Vi vil altså hverken have lod eller del i denne pakkes gennemførelse. Det var tanken, at lovforslagene, som vi gennemfører i to omgange, skulle løse boligbyggeriets såkaldte akutte problemer. Vi erkender, at der er problemer, så vi er for så vidt enige med boligministeren i, at der er vanskeligheder, som skal løses, men vi er uenige med ministeren, når det kommer til spørgsmålet om, hvilke midler der skal bringes i anvendelse. Boligministerens lovforslag; bl. a. dette, er

altså et udtryk for de midler, boligministeren mener man skal bringe i anvendelse, og det er på dette punkt, vor uenighed findes.

Jeg vil også gerne gøre et par bemærkninger i tilknytning til det, vi har skrevet i betænkningen. Hr. Svend Jakobsen var inde på de synspunkter; som kort er blevet fremført i betænkningen fra de tre partiers side, og jeg vil godt nævne dem. Vi nævner bl. a. i betænkningen, at vi stiller os kritisk over for dette; at man nu gør merværdirefusionsen til en differentieret tilbagebetalingsordning. Tidligere var det sådan, at denne moms-godtgørelse var neutral over for de forskellige boligtyper og boligstørrelser. Det skal den ikke være fremover, og vi er nervøse for denne mangel på neutralitet, som ministeren og flertallet hermed fører ind i denne godtgørelsesordning.

Jeg vil også nævne, at en side af dette problem er, at vi er af den opfattelse, at der nu skabes nye velerhvervede rettigheder i forbindelse med den konstruktion, loven får. Der vil nu være nogle boligtyper, som får en momsgodtgørelse, og andre, som ikke får en momsgodtgørelse, og så får vi altså endnu et led føjet til dette udviklede system, vi har på det boligpolitiske område herhjemme, hvor der er et sæt af rettigheder af forskellig art, støttende forskellige typer af boliger, støttende forskellige kategorier af borgere, som fletter sig ind i hinanden på en måde, der gør det næsten umuligt at bryde det op igen. Og her er altså givet ved denne differentierede momsgodtgørelsesordning et nyt bidrag til et sæt af velerhvervede rettigheder.

Dernæst vil jeg gå ind på det spørgsmål, hr. Svend Jakobsen nævnte, som også er taget fra vort bidrag til betænkningen, hvor hr. Svend Jakobsen siger, at det for ham er uforståeligt, hvad vi kan mene med, at denne nu differentierede m²-tilskudsordning bliver virksom i relation til parcelhusbyggeriet, men at vi ikke kender dens konsekvenser i forbindelse med huslejefastsættelsen i etagebyggeriet. Dette forstod hr. Svend Jakobsen ikke. Der må vi sige det på den

[Bendix.]

måde, at vi havde dette problem oppe i udvalgets behandling af spørgsmålet på et sent tidspunkt, og vi konfronterede boligministeren med spørgsmålet om, hvordan man nu kunne sikre sig, at denne tilskudsordning kom den boligtype og den boligstørrelse til gode, som man faktisk sigtede efter at støtte, og dér kunne vi ikke fra ministerens side få nogen sikkerhed for, at der rent faktisk ville ske en økonomisk lempelse for den type af boliger, som ministeren sigtede imod at lempe økonomisk for. Jeg vil gerne gå nærmere ind på dette med et eksempel, hvis det er sådan, at det er vanskeligt at forstå, men det kan vi jo gemme til næste omgang.

For lige at sammenfatte dette vil jeg sige, at vi anerkender de besparelsesbestrebelselser, der ligger her. Men vi betragter dette som et led i den samlede boligpolitiske pakke, som vi er uenig i og utilfreds med, og vi kan altså ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse, og vi vil afholde os fra at stemme om de ændringsforslag, der er stillet.

Jeg vil godt tage et enkelt spørgsmål op, som sigter lidt frem. Det er jo sådan, at ministeren for tiden er i gang med en boligpolitisk strip-tease: flig for flig løftes sløret for den boligpolitik eller for de herligheder, som boligministeren forestiller sig vi skal skabe på det boligpolitiske område, og også i denne sammenhæng har ministeren jo åbnet lidt for posen — ikke i denne diskussion, men ved en udtalelse til et dagblad, tror jeg det var. Jeg forstår, at boligministeren har tanker om, at momsrefusionen i det hele taget skal afvikles i løbet af en eller anden kortere eller længere årrække, og jeg har også forstået, at boligministeren forestiller sig, at de penge, som så kan vindes, skal nyttiggøres i den statslige bolig- og byggefond. Jeg kunne godt tænke mig at spørge ministeren, om ministeren over for folketinget vil have ulejlighed med at afsløre en lille smule mere, end der er gjort på dette tidspunkt. Jeg synes, at det sådan set allerede i denne sammenhæng kunne have en vis interesse at få ministeren til at uddybe, hvilke mere langsigtede betragtninger ministeren gør sig på dette område.

Christophersen: Hr. Bendix har heroppefra givet en fyldestgørende fortolkning af

mindretallets udtalelser i betænkningen, om den væsentlige årsag til, at vi ikke kan medvirke til gennemførelse af lovforslag nr. 191, heller ikke i den form, det får, såfremt ændringsforslagene bliver vedtaget, nemlig at det er en del af den samlede boligpolitiske løsning, som ministeren har fremlagt, og som vi ikke tror vil virke efter sin hensigt. Men jeg vil godt knytte et par bemærkninger yderligere til de ændringsforslag, som ministeren har stillet, og som man ønsker vi skal tage stilling til her ved anden behandling.

Vi forstår selvfølgelig udmærket ministerens motiv til at stille disse ændringsforslag; det er hans kollega økonomi- og budgetministeren, som har konstateret, at udgiftspolitikken også på dette område har et behov for at blive bremset op. Men jeg må alligevel sige, at det er uenigt og lidt mærkelig måde at ville gennemføre besparelser på. Nu har man først samlingen igennem fremsat en lang række uhyre udgiftkrævende forslag på det boligpolitiske område; så konstaterer man et behov for at spare, og det vil man så prøve at realisere på et af de sidste eller måske det allersidste af de udgiftkrævende forslag.

Jeg sagde allerede ved førstebehandling, at netop denne låneordning var et af de mere sympatiske træk i den boliglovgivning, som ministeren har ønsket at lægge navn til. Jeg vil i hvert fald sige, at den kan være bedre end en række af de andre ting, som ministeren uden særlig interesse for udgiftskonsekvenserne har foreslået og fået gennemført i løbet af foråret. Derfor vil jeg sige, at det er ændringsforslag, hvis motiv man selvfølgelig må acceptere, men som forekommer for frit svævende i luften til, at man kan forvente, at vi uden videre skal stemme for dem, blot fordi de kan dække sig ind under betegnelsen besparelser. Det rigtige måtte have været, såfremt regeringen allerede på et tidligt tidspunkt havde gjort sig klart, inden for hvilke udgiftsrammer dens boliglovgivning kunne holde sig. Derfor må jeg altså skuffe hr. Svend Jakobsen med, at selv om disse ændringsforslag nu foreligger, vil mit parti ikke medvirke til deres gennemførelse.

Må jeg så gøre et par bemærkninger om lovforslaget, sådan som det kommer til at se ud, såfremt ændringsforslagene vedtages: Så

[Christophersen.]

kommer vi til at stå med et forslag, som indeholder det principielt rigtige — og det er jo også derfor, vi siger ja til det forslag, som boligministerens kollega finansministeren har fremsat om at overføre administrationen til boligministeriet — med et lovforslag, der vil indeholde det principielt rigtige, at vi nu flytter administrationen af byggegodtgørelsen derover, hvor den hører hjemme, nemlig i boligministeriet, at vi altså erkender, at vi her har med en støttelovgivning at gøre, men samtidig står vi med et lovforslag, som ikke længere er forbrugsneutralt i samme omfang som tidligere, men et lovforslag, hvor vi får et differentieret støttesystem. Derom vil jeg sige, at jeg mener, det havde været langt mere hensigtsmæssigt også med henblik på den langsigtede boliglovgivning, som vi jo alle er enige om at vi har et behov for, såfremt man havde ventet med denne revision. For jeg kunne meget vel forestille mig, at de beløb, der ligger i denne byggegodtgørelse, kunne være en af nøglerne til en løsning af de boligpolitiske problemer på længere sigt. Derfor mener jeg ikke, det er særlig fornuftigt, at man nu vil forvandle den forholdsvist neutrale godtgørelse til et differentieret støttesystem, et støttesystem, som vi samtidig, som hr. Bendix beskrev det, har vores alvorlige tvivl om kan administreres efter hensigten. Jeg skal heller ikke bilægge det med eksempler, men jeg tror, at også ministeren er klar over det problem, som vi taler om. Jeg erindrer i hvert tilfælde, at ministeren tidligere har givet udtryk for, at han også kunne se dette problem.

Med disse ord skal jeg blot konstatere, at vi altså har til hensigt at undlade at stemme om ændringsforslagene, og at vi også ved lovforslagets tredje behandling vil undlade at stemme, for så vidt angår de nye regler for godtgørelsens beregning, mens vi vil stemme for forslaget om overførelse af administrationen fra finansministeriet til boligministeriet.

Dahlgaard: Det radikale venstre kan tiltræde lovforslag nr. 196 om ændring af merværdiafgiftsloven. Derimod vil vi undlade at stemme om ændringsforslagene til lovforslag nr. 191 om ændring af lov om boligbyg-

geri, ligesom vi ved tredje behandling vil undlade at stemme om dette lovforslag.

Jeg gav ved første behandling udtryk for, at det i og for sig er sympatisk at differentiere tilskuddene på en måde, der tilgodeser de mindre boliger noget mere end de store. Jeg udtalte, at særlig inden for parcelhusbyggeriet ville det være en fremgangsmåde, som på ønskelig måde virkede modsat de gældende regler, hvorefter støtten i form af skattefordele er størst for dem, der har råd til at have de store huse.

Jeg vil gerne i forbigående indskyde, at i denne bemærkning ligger der også, at jeg ikke er enig med hr. Christophersen og fru Clara Munck, hvis de under den tidligere ordveksling med boligministeren her i dag om parcelhusspørgsmålene har villet give til kende, at de ikke kan se, der er parcelhusproblemer i forbindelse med den samlede boligpolitik. Det kan vi i det radikale venstre.

Mit parti har stadig den opfattelse, at tanken om at erstatte momsrefusionen med en differentieret m²-tilskudsordning er bedst motiveret i relation til parcelhusbyggeriet. Derimod ligger det jo efter forhandlingerne i folketingets boligudvalg nogenlunde klart, at den differentierede m²-tilskudsordning kun har fornuftig mening i relation til etagebyggeriet, hvis man gennemfører detaljerede regler for kalkulation af lejen for de enkelte lejligheder i nybyggeriet, sådan at man derigennem sikrer, at m²-tilskuddene netop kommer de lejligheder til gode, som de tager sigte på. Den differentierede m²-tilskudsordning vil logisk trække andre komplicerede ordninger på boligområdet efter sig, og det må vi fra mit partis side på nuværende tidspunkt advare imod.

Hr. Svend Jakobsen siger, at denne betragtning kun har fuld gyldighed, når det drejer sig om det private etagebyggeri, og dér er det jo i hvert fald rigtigt. Jeg tror, at hvis man bad boligministeren om at drage omsorg for, at man nøje sikrer sig, at inden for det almennyttige byggeri endte disse m²-tilskud udregnet på lejebasis netop ved de lejligheder, som det drejer sig om, så ville han blive ked af det, for det ville blive en besværlig opgave, og den ville i øvrigt være i direkte modstrid med, hvad boligministeren

[Dahlgaard.]

hidtil har fået en stor del af denne folketingsssamling til at gå med, nemlig at finde ud af, hvordan man skulle forøge støtten til de store lejligheder i det almennyttige byggeri, som har sin udlejningskrise. Derfor stiller jeg altså ikke boligministeren over for denne opgave; jeg tror ikke, han ville være glad for den.

Jeg gav også ved første behandling udtryk for, at der kunne siges en del til fordel for, at byggesektoren ved en nedtrapning af momsrefusionerne bidrog til dækning af de betydelige stigninger i statsudgifterne til boligpolitikken, som var blevet resultatet af den boliglovgivning, der er gennemført tidligere her i samlingen. I dag kan vi konstatere, at det har været nødvendigt for boligministeren at følge denne tankegang op. De akutte finansielle vanskeligheder, som et halvt års socialdemokratisk styre har påført landet, har simpelt hen tvunget ham dertil.

Personlig tror jeg, at man allerede på nuværende tidspunkt af statsfinansielle hensyn burde være gået videre i henseende til at aflaste statens budget for udgifter til boligpolitikken.

På længere sigt bør momsrefusionerne jo nok bortfalde, og en sådan afviklingsoperation synes jeg helt klart — som det hedder i folketings sproget — vil blive desto mere kompliceret, i jo højere grad man har differentieret refusionsordningen i forhold til boligstørrelse og andre kriterier. Derfor har vi fra det radikale venstres side været med til at formulere mindretallets udtalelser i betænkningen, som vi har, og altså også at drage den konklusion af vore synspunkter, at vi ikke kan medvirke til denne lovgivning.

Henning Philipsen: Vedrørende lovforslag nr. 191 skal jeg sige, at det, der sådan set har berørt os mest, har været spørgsmålet om at reducere moms godtgørelsen fra boliger på 110 m² ned til de 100 m². Spørgsmålet om lån til familier med 3 børn og derover mener jeg er af mindre væsentlig betydning, idet jeg har den opfattelse, at disse familier, som virkelig har behov for lån af det offentlige til at kunne rykke ind i en ny bolig, stort set er dækket ind gennem de såkaldte § 92-lån, altså lån på samme betingelser som her, men til gengæld naturligvis med en la-

vere husstandsindkomst som basis. Men jeg mener altså, at det er forsvarligt at lave dette. Vi mener også, at i sidste ende er det forsvarligt, at man ændrer momsrefusionen fra boliger på 110 m² til 100 m², når man samtidig — da der nu engang skal spares — opnår at bibeholde en forøgelse af momsrefusionen pr. m² med 10 pct., altså fra 150 til 165 kr. Det var det, vi var mest betænkelige ved, fordi vi var bange for, at netop dette faktum ville være medvirkende til, at vi måske i nogle år ville komme til at bygge fremtidens slum, hvad vi jo ikke var særlig interesseret i.

Jeg synes derfor ikke, det er rigtigt, når hr. Bendix og andre ordførere siger, at denne momsrefusion er knyttet til bestemte boligtyper. Det er den jo ikke, for ingen vil hermed forbyde nogen at bygge en bolig, der er større end de 100 m², men man kan altså bare kun opnå momsrefusion indtil de 100 m². Det er dog en forskel.

Må jeg til slut sige, at jeg har den opfattelse, at netop dette ikke må være noget permanent, men at vi må se at komme videre. Det må ikke være permanent, når det drejer sig om at prøve på at holde sig nede på boliger på ca. 100 m². Vi mener, at med de lovforslag, der tidligere er blevet vedtaget i denne samling, såvel som med dem, der ligger her, må — for at blive i sanerings sproget — grunden være ryddet til opbygning af en ny og en langsigtet boligpolitik, og jeg synes nok, at de positive strenge, som i hvert fald hr. Dahlgaard for sit og sit partis vedkommende har anslået, ligesom giver et perspektiv om, at der må kunne findes en mulighed for at formulere en langsigtet boligpolitik, som vi kan være bekendt, og som vel at mærke kommer til at omfatte hele boligområdet.

Boligministeren (Helge Nielsen): Hr. Bendix betragtede lovforslag nr. 191 som et led i den samlede boligpakke; nu ved jeg ikke, hvor lang denne pakke skal være efter hr. Bendix' mening, hvornår vi skal slutte med denne pakke, men jeg har ligesom fået en fornemmelse af, at hr. Bendix mener, det ikke er rigtigt, hvis vi siger noget til presse og til offentlighed om de forslag, vi gerne vil fremsætte, og det sigte, vi vil fremme i forhandlingerne om den kommende boligpolitik.

[Boligministeren.]

Hr. Bendix var inde på spørgsmålet om bolig- og byggefonden. Jeg kan henvise til det forslag, socialdemokratiet fremsatte her i folketinget den 3. november 1970; dér er der ret klare retningslinjer for, hvad vi har ment. Jeg har nævnt dette forslag sammen med en række andre problemer i et — hvad skal jeg kalde det? — katalog over både problemer og løsninger på problemerne, og det er jo det, vi skal arbejde med. Jeg håber sådan set, at jeg har misforstået, når jeg mente, der lå en lidt bitter undertone i hr. Bendix' bemærkninger; jeg håber, at jeg i højere grad kan regne med, at man vil være med til at drøfte disse ting som alle andre ting i boligpolitikken.

Der er jo den kendsgerning, som vi tidligere har været inde på, at når eller hvis vi bliver medlem — jeg håber når — af fællesmarkedet og der sker en normalisering af momsproblematikken, så skal vi afvikle denne momsrefusion. Og det er min opfattelse, at her er der et grundlag, som kan anvendes måske på en bedre og mere hensigtsmæssig måde end den nuværende; det er det, jeg har givet udtryk for i de udtalelser, jeg bl. a. har givet til Politiken.

Når man fra flere sider har rejst spørgsmålet om, at man ved at ændre denne moms' tidligere neutrale værdi ligesom gør den unneutral, vil jeg nævne som eksempel, at de fuldførte enfamiliehuse i 1971 havde en gennemsnitsstørrelse af 138 m². Der opføres jo ikke mange parcelhuse på under 100 m², og det er således korrekt, at så godt som alle nye parcelhuse vil blive ramt af maksimumsgrænsen på de 100 m², men i kraft af forhøjelsen fra 150 kr. til 165 kr. pr. m², som jo bliver iværksat samtidig med lovens ikrafttræden, vil den samlede godtgørelse for boliger på 110 m² dog blive større, end den tidligere var; det er først for boliger over denne størrelse, det kommer til at betyde noget.

Ændringsforslaget om at nedsætte maksimumsarealet fra de 110 m² til 100 m² vil også betyde, at væsentlig flere lejligheder i etagebyggeriet vil få begrænset godtgørelse. Gennemsnitsstørrelsen i det almennyttige byggeri, der har fået tilsagn om statsstøtte i 1971, var på 93 m²; deriblandt var der jo en del lejligheder over 100 m², og det synes jeg godt vi lige kan tage med i betragtning.

I betænkningen og her i debatten har man også været inde på, at der ikke er givet nogen egentlig redegørelse for sikkerheden i huslejefastsættelsen i forhold til denne momsrefusion. Dér vil jeg godt sige, at for det almennyttige byggeri bestemmer boligbyggerilovens § 18, stk 2, at den samlede leje skal fordeles på de enkelte lejligheder efter disses indbyrdes værdi, og når man ser bort fra hensyn til beliggenhed, udsigt osv., indebærer det jo, at lejen for den enkelte lejlighed skal fastsættes på grundlag . . . .

Formanden: Jeg vil gerne oplyse medlemmerne om, at der ikke bliver afstemning om de to sager, vi nu behandler, medmindre det begæres. Det skyldes et teknisk uheld, at der er kaldt ind til afstemning.

Boligministeren (Helge Nielsen): Der må altså fremover i huslejefastsættelsen i det almennyttige byggeri kalkuleres med en relativt større driftsudgift pr. m² for de store lejligheder over 100 m², således at kun disse lejligheder kommer til at bære de øgede anskaffelsesudgifter, der bliver en følge af de ændrede regler for momsregningen, og det mener jeg vi har en mulighed for at følge.

Derimod må det klart siges, at i det private udlejningsbyggeri er det udlejeren alene, der foretager lejefastsættelsen, og det samme gælder byggeri uden støtte i de kommuner, hvor reglerne om huslejeregulering ikke gælder. I kommuner, der har huslejeregulering, kan huslejenævnene efter boligreguleringslovens § 9 kun nedsætte huslejen, hvis nævnet enstemmigt finder den aftalte leje urimelig og altså har mulighed for at gå ind i denne problematik. Hvis man skal sikre, at momsrefusionen i alle tilfælde kommer lejerne i den udlejningsejendom til gode, hvortil den er givet, vil det være nødvendigt at indføre huslejenævn over hele landet og at udstyre disse nævn med mere vidtgående beføjelser end de nuværende. Man kan vel i øvrigt i samme forbindelse med lige så stor styrke anføre, at samfundet jo ikke har nogen som helst sikkerhed for, at købere af nye parcelhuse får huset til en lavere pris, end hvis momsrefusionen ikke var ydet. Derfor er jeg ret enig med hr. Dahlgaard i hans betragtninger om, at der

[Boligministeren.]

nok er mange og store problemer ved denne side af sagen.

Til hr. Christophersen har jeg ikke mange bemærkninger ud over, at jeg er enig med hr. Christophersen i, at netop i dette beløb ligger nøglen til mange andre løsninger, og det er vel det, vi skal drøfte.

Jeg kan erklære mig enig i hr. Henning Philipsens bemærkninger, og jeg vil også godt understrege til sidst, at der vel kan være problemer i spørgsmålet om det kommende boligbyggeris størrelse — om man her gør noget, som vil skabe små boliger. Jeg er meget glad for, at man netop i den sociale sektor har gjort meget ud af at bygge den differentierede bolig, at man altså her bygger en mindre bolig, som meget let og uden store økonomiske ofre kan gøres til en stor bolig, således at man både bygger en bolig, der kan lejes ud, og samtidig bygger en bolig med fremtid. Det er vel nok rigtigt at sige, at vi alle kender idealmålet, idealønsket for en bolig, men vi må vel respektere, at hverken samfundet eller den enkelte for nærværende har råd til at bygge denne bolig. Men kan man bygge en bolig, så der kan komme en idealbolig ud af den, er meget jo vundet.

Svend Jakobsen: Jeg skal kun gøre et par bemærkninger til hr. Bendix, der jo bekræftede mig i den vurdering, jeg har gjort af mindretallets udtalelse, i hvert fald for så vidt angik det konservative folkepartis stillingtagen, nemlig at den ikke byggede på indholdet i dette lovforslag, men byggede på, at der i denne samling er vedtaget nogle andre forslag, som man ikke kan lide.

Derudover skal jeg sige, at det ikke var det problem, der kan ligge i, at byggegodtgørelsen ikke i alle tilfælde kommer den pågældende lejlighed til gode, der var uforståeligt for mig. Det, der var uforståeligt for mig, var, at den omstændighed, at dette problem ligger i en meget begrænset del af det samlede byggeri, nemlig i det private etagebyggeri, skulle afholde os fra at gennemføre en i øvrigt ønskværdig lovgivning. Det var det, der var uforståeligt for mig, og vi har jo nu her fået bekræftet fra boligministeren, at det alene er i det private etagebyggeri, man har dette problem, og så kan

man selvfølgelig drage en parallel over til parcelhuse, der opføres med salg for øje.

Bendix: Hr. Svend Jakobsen har da ganske ret i, og jeg tror ikke, der er nogen, der har prøvet på at skjule det, at den væsentligste motivering for vores holdning til dette lovforslag er, at det naturligvis må opfattes som en del af en helhed; det er en del af en helhed. Det tror jeg heller ikke boligministeren på nogen som helst måde vil prøve på at afvise.

Så vidt jeg kan forstå — nu var der jo pludselig megen støj i salen, da der kom så mange medlemmer ved en fejltagelse, at det var lidt vanskeligt at høre, hvad boligministeren sagde — men jeg kunne igennem larmen fornemme, at boligministeren erkendte, at der var problemer i forbindelse med denne differentierede momsrefusion; man kunne ikke affeje, at der ville være vanskeligheder i forbindelse med at styre midlerne derhen, hvor man ønskede dem, og jeg erkender naturligvis også, at der kan være tale om, at problemerne er forskelligartede i det private udlejningsbyggeri og i det sociale byggeri. Så vidt jeg ved, er der også tale om i det sociale boligbyggeri — det var vist bl. a. noget, vi konstaterede i forbindelse med Brøndby Strand-bebyggelsen — at der sker en mere differentieret huslejefastsættelse afhængig af kvalitet og ikke specielt knyttet til omkostningerne ved byggeriets opførelse. Der er vist tale om en forskellig huslejefastsættelse afhængig af, om det er det ene eller det andet sted i huset, lejligheden befinder sig, og dér ser jeg en mulighed for, at det kan blive overordentlig vanskeligt at kontrollere, om disse momsrefusionsmidler ender dér, hvor man ønsker de skal ende.

Må jeg endvidere sige til hr. Henning Philipsen, at det er rigtigt, som hr. Henning Philipsen siger, at man stadig væk kan bygge boliger over 100 m² af enhver art. Men hr. Henning Philipsen, som jo oven i købet er praktisk boligmand, vil vel med mig erkende, at den slags differentierede tilskudsordninger, som vi nu begynder at operere med på momsrefusionsområdet, naturligvis vil have en vis styringseffekt i henseende til, hvilke typer af boliger der først og fremmest vil blive opført, og jeg føler mig

[Bendix.]

ikke i tvivl om, at hvis denne ordning får lov til at virke igennem et stykke tid, vil den presse boligstørrelsen nedad.

Må jeg dernæst sige til ministeren, at naturligvis er vi interesseret i at høre, hvilke synspunkter ministeren har på den langsigtede boligpolitik; vi er alle vældig optaget af at få disse tanker frem, sådan at vi kan komme i gang med en diskussion af dem. Det, vi blot kunne ønske os — men det er måske det, boligministeren er i færd med — er en mere samlet fremstilling fra boligministerens side. Her vil boligministeren vel nok henvise til det katalog, som er forelagt i folketingets boligudvalg, og som ministeren også har forelagt andre steder. Men vi må nok konstatere at der kommer nye kapitler til kataloget, bogstavelig talt hver eneste dag, og vi vil alle glæde os over, tror jeg, at få boligministerens mere samlede fremstilling af dette frem på et så tidligt tidspunkt som overhovedet muligt.

Jeg vil godt bruge det sprog, som hr. Henning Philipson brugte, saneringsproget, og sige, at vi er som sagt meget interesseret i, at vi hurtigt kommer i gang med en drøftelse af den langsigtede boligpolitik. Og det er vel nok rigtigt, at vi i høj grad kommer til at rydde grunden i det hele taget for alle disse mange forskellige typer af ordninger, vi har på det boligpolitiske område, for så at prøve på at bygge noget enklere og mere effektivt op, noget, som sigter imod at frembringe en rigelig boligproduktion herhjemme, men samtidig også en ud fra et kvalitetsmæssigt synspunkt god boligproduktion, og her bliver det ikke mindst afgørende i selve boligpolitikken at indlægge nogle miljøpolitiske, kvalitetsmæssige elementer, som dansk boligpolitik indtil nu vel ikke har været overgjort med.

Henning Philipson: Jeg skal bare sige til hr. Bendix, at han har nok ret i, at den omstændighed, at man skærer ned til 100 m², i sig selv vil presse boligstørrelser nedad, men det er blot ikke en entydig betragtning, for sagen er jo den enkle, at hvis man skal være i overensstemmelse med sandheden, vil det nok nærmere betyde, at man vil komme til at presse en vis del af boligbyggeriet ned i størrelse. Der er jeg ikke uenig, hvis det er den styringsmekanisme, man har

sigtet efter, for det synes jeg også er rigtigt. Sandheden er jo, at i det meste af etagebyggeriet er det de færreste boliger, som er over 100 m² efter den måde, hvorpå man beregner momsrefusion, for arealet omfatter jo ikke f. eks. altaner og mange, mange andre ting.

Boligministeren (Helge Nielsen): Kun den korte bemærkning af hensyn til hr. Bendix, som helt forståeligt ikke kunne høre på grund af støjen fra salen, at det, jeg sagde, var, at kun de store lejligheder på over 100 m² i den sociale, almennyttige sektor kommer til at bære de øgede anskaffelsesudgifter, der bliver en følge af de ændrede regler for momsregningen. Må jeg tilføje, at det var nøjagtig det samme, jeg sagde, da jeg var til samråd i udvalget. Det er derfor, jeg ikke rigtig forstår den bemærkning i betænkningen og også her ganske klart gav udtryk for, at det ikke er muligt for mig med den nugældende lovgivning at klare disse problemer i den private udlejningssektor og heller ikke i parcelhussektoren. Jeg havde fornemmelsen af, at man heller ikke fra VKR-partierne ønskede at få denne kontrol indsat og jeg understregede også, at skulle man have denne kontrol, skal vi altså have huslejenævn i alle byer.

Må jeg tilføje, at jeg mener ikke, der bliver føjet nye kapitler til det katalog, der er udsendt. Jeg mener, det er et katalog over problemerne og de mange mulige løsninger. Der kan sikkert føjes nye kapitler til, og det håber jeg også hr. Bendix vil være med til i den kommende politik, for det kunne vi måske nok trænge til.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri.

Ændringsforslag nr. 1-3, § 1, således ændret, og § 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden for-

[Formanden.]

nyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Ændring af reglerne om byggegodtgørelse).

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene. (Om forbedringer m. v.).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 192) findes i tidenden sp. 4885, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1889).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende på dagsordenen opførte sag, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene. (Om ændring af § 33).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 73) findes i tidenden sp. 2356, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1889).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Svend Jakobsen: Jeg skal gøre nogle bemærkninger om lovforslag nr. 192. Det har jo 2 sigter, for det første at fremme moderniseringerne og genopretningerne i den bedre del af den gamle boligmasse og derudover at give lejerne en bedre beskyttelse i deres boliger. Dette lovforslag har ikke undergået de helt store ændringer under udvalgsarbejdet, men jeg føler dog, at vi her ved anden behandling bør pege på det foreslåede nye stk. 4 til § 13, hvorved det nu klargøres tydeligere, hvilken bolig en udlejer har pligt til at anvise en lejer, hvis han ønsker at gennemføre moderniseringer, der medfører huslejestigninger ud over 100 pct. Det er i ændringsforslaget anført, at erstatningsboligen skal indeholde samme antal værelser eller et værelse ud over antallet af husstandens medlemmer.

Ved det samme ændringsforslag bestemmes, at udlejeren i de tilfælde, hvor behørigt tilbud om erstatningslejlighed ikke har været givet, kan forhøje lejen til det dobbelte af den hidtidige leje efter gennemført modernisering. Begge disse to forhold er en klargøring af bestemmelserne i det oprindelige lovforslag.

Endelig er der i et ændringsforslag indpasset de bestemmelser, der oprindeligt lå i lovforslag nr. 73 om frigivelse af bundne midler til brug for vedligeholdelsesformål. Der sker her den ændring, at det krav, der oprindeligt lå om, at genudlejningsforhøjelser, der var gennemført i medfør af de bestemmelser, der var gældende omkring genudlejningsforhøjelserne, skulle bortfalde ved frigivelse af disse midler. Denne bestemmelse fjernes nu, og det kan vi tilslutte os, fordi det alene drejer sig om de midler, den pågældende udlejer selv har indestående i investeringsfonden.

Såvel ved første behandling som under udvalgsarbejdet er der givet udtryk for meget forskellig opfattelse af lovforslagets betydning med hensyn til øget aktivitet med moderniseringer og genopretninger og dermed jo også en forskellig vurdering af, hvordan loven vil virke for beskæftigelsen i boligsektoren.

Jeg må for min part sige, at der ikke er fremkommet sådanne oplysninger eller argumenter, at det har væltet min tro på, at den omstændighed, at der stilles adskillige millioner kr. til rådighed til en rente på